

Utdrag ur

MARTEBO KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2010

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Martebo kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningssprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av metall	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av sten	Antikvarie Rebecka Svensson
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Rebecka Svensson

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.

Inventering av inventarierna i Martebo kyrka 1998-2000, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Martebo kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Roger Öhrman, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga reparationsarbeten på Martebo kyrka, upprättat 2001 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Tryckta källor

Byggnadshyttan på Gotland 2005-2006, årsskrift, 2007.

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland band 1, 1931.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Utas, J., Om gotländska valv: examensarbete i arkitekturens teori och historia Chalmers tekniska högskola, 1971.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1139	Byggnadsår enligt Strelow.	SvK
s. 1200-tal	Dopfunten.	SvK
o. 1250	Tornet byggdes (enda kvarvarande byggnadsdelen av en romansk kyrka på platsen).	SvK
1300	Gravsten över Snovald och hans söner Johan och Olof i korgolvet.	SvK
o. 1330	Nuvarande koret med sakristian och långhuset med bönekammaren byggdes (GK anger "under 1300-talets förra hälft").	SvK, GK
1392	Gravsten över Botvi, dotter till Ganvid, i korgolvet.	SvK
1400-tal	Birgittabild av sten (förlorad).	SvK
	Muralmålningar av "Passionsmästaren" i långhuset.	GF
1500-tal	Biskopsbänk, predikstol.	SvK
Senmedeltid	Fattigstock.	SvK
o. 1550	Predikstolen.	SvK
1596	Bottel kyrkobyggare erhöll betalning för halva taket över "lille sanghuset" = koret?	SvK
1624	En bänk byggdes.	SvK
1625	Två bänkar byggdes.	SvK
1629	Skriftestol.	SvK
1658	Epitafium över prästen Thomas Bothels, målat av Johan Bartsch d.ä.	SvK GKS
	Predikstolen målades av Johan Bartsch d.ä.	GKS
1659	Räcket till predikstolstrappan målades av Johan Bartsch d.y.	GKS
1675	Altaruppsatsen.	SvK
1676	Altaruppsatsen målades av Jacob Blass.	SvK
1679	Predikstolstrappan tillkom.	SvK
1682	Läktaren byggdes.	SvK
1685	Nya takstolar och tegel på "dhett mindre sånghus" (= koret?).	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1687	Altarskranket tillverkades av snickaren Felderman.	SvK
	Korbänk av snickaren Felderman.	SvK
	Tio mansbänkar byggdes.	SvK
	Predikstolen flyttades närmare N långhusväggen.	SvK
	Dopfunten flyttades.	SvK
1700-tal	Väggskåp i sakristian.	SvK
1701	Tornhuven nybyggdes.	SvK
1704	Tegel omnämns på kyrkotaket.	SvK
1727	Korbänken målades.	SvK
	Bänk för "prästgårdens fruntimmer" byggdes i ett nytt bänkkvarter i mittgången.	SvK
	Bänken t. h. om långhusportalen byggdes, målades av J(onas) (Gustaf) Möller.	SvK, GKS
1735	Nummertavla.	SvK
1769-70	2600 tegelpannor införskaffades.	SvK
1773	Trägolvet i koret ersattes med ett stengolv.	SvK
	Klockdäck med ekränna lades in i tornet.	SvK
1773-74	Fyra nya bänkar byggdes i mittkvarteret.	SvK
1774	Altaruppsatsen målades om av (Johan) Nik(las) Weller.	SvK, GKS
1774-80	Bänkinredningen målades av (Johan) Nik(las) Weller.	GKS
1774-75	Altarskranket målades av mästern Nic. Weller.	SvK
1775-76	(Johan) Nik(las) Weller målade "skriftebänken".	SvK, GKS
1776-77	Korbänken utvidgades (en extra bänk).	SvK
1776	Kvinnobänkarna byggdes om.	SvK
1778-79	Korbänken målades av (Johan) Ni(klas) Weller.	SvK
	Biskopsbänken målades av Jonas Gustaf Möller.	GKS
1781-82	Gossebänk i koret.	SvK
1782-83	De tre östligaste takstolarna över långhuset nybyggdes.	SvK
1700-tal	Draperimålning på väggarna i hela kyrkorummet.	GF
o. 1800	Sockenmagasinet byggdes.	SvK
1801-02	Sakristidörren skoddes med plåt.	SvK
1830-30	Trävägg mot tornrummet fanns.	SvK
1840	Kyrkklockan gjuten av Seipel & Liljendahl, Stockholm.	GF, GKR
1855-56	Kristallkrona införskaffades.	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1865	Orgelmelodium införskaffades.	SvK, BH
1870-86	Övre delen av altarpopsatsen avlägsnades. Bänkkvarteret i mittgången togs bort.	SvK SvK
1879	Nummertavla.	SvK
o. 1880	Korbänken byggdes om.	SvK
1899	Kyrkogårdsmuren sänktes.	SvK
1909	Vedkamin (arkitekt(?) Nils Pettersson).	BH
1910	Nya kolonnetter (12 st.) i samtliga portaler. Tre nya glasfack av medeltida typ efter ritning av byggmästare/arkitekt Nils Pettersson insattes i S korfönstret (BH anger 1909).	SvK SvK, BH
1915	Orgel av E. Lundén, Göteborg, (BH anger 1914 samt arkitekten Johan Österlund)	ISO, GF, BH
1956	Långhustaket lades om med nya tegel på tät bördning. Hängrännor och stuprör.	GF
1957	Faltaket över sakristian och sockenmagasinet lades om. Ny kolonnett i tornets V ljudglugg. N portalen konserverades av E. Olsson, Sanda då den vid den utvändiga restaureringen stänkts ned med kalkstänk.	GF GF ATA
1960	Altartavla, predikstol och epitafiet konserverades av E. Olsson, Sanda.	ATA
1971	Kyrkogården utvidgades åt V, den gamla muren mellan de båda kyrkogårdarna sänktes.	GF, ATA
1971-72	Ut- och invändig restaurering efter förslag av ing. Ingmar Holmström, Restaureringsteknik AB, Stockholm (utvändiga arbeten) och domkyrkoarkitekt Åke Porne, Stockholm (invändiga arbeten). Omläggning av faltak över bönecellen, nya hängrännor och stuprör, ny panel på tornhuven med invändigt avvattningssystem, putsning och kalkavfärgning av samtliga fasader, åskledare, rengöring av väggar och valv i kyrkorummet och i sakristian, framtagning av muralmålningar i kor och långhus (konservator Erik Olsson, Sanda), upptagning av två vägnischer i långhuset och två d:o i koret, nya trägol och höjning av golvet i tornrummet, bänkkvarteren i långhuset flyttade ut från ytterväggarna, framflyttning av biskopsbänken, ny vägg mot tornrummet, ny el-belysning och varmluftsvärmeanläggning (borttagning av vedkamin),	GF, GK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	nytt fristående knäfall.	
	El-ringning.	GF
	Bänkar, altartavla, skriftestol, korbänk, predikstol, altarskrank, skriftmålsbänk, läktare, skärmbänk samt all övrig inredning rengjordes av E. Olsson, Sanda.	GKR ATA
1973	Ny orgel från Anders Persson Orgelbyggeri, Viken.	ISO, GF
1978	Toalett inredd i en del av sockenmagasinet.	GF
1987	Orgelhuset målades.	GF
1988	Ny mässingskrona i koret, kristallkronan magasinerad.	GF
1989	Votivskeppet upphängt i långhuset.	GF
	En andra kyrkklocka, gjuten av Bergholtz Klockgjuteri AB, Stockholm.	GF
1991	Komplettering av kyrkogårdsbelysningen beviljades.	ATA
1993	Ljusbärare.	GF
2000	Minneslund.	GF
2001	Fasaderna putslagades och kalkavfärgades.	GF
2007	Hissar till ljuskronorna monterades	Muntl.

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm (2008-10-20).
BH	Byggnadshyttan på Gotland 2005-2006, årsskrift, 2007.
GF	Gotlands fornsals arkiv
GK	Lagerlöf, E., och Svahnström, G., Gotlands kyrkor. En vägledning, 1991.
GKM	Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
GKR	Rohr, I., Gotlands Kyrkklockor och Ringningsseder, 1985.
GKS	Svahnström, G., och Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.
Inskr.	inskrift i kyrkan
kh	kyrkoherde
Muntl.	Muntlig uppgift från församlingen.
o.	omkring.
s.	sent.
SHM	Statens Historiska Museum
Strelow	Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland bd I, 1931.
t.	tidigt.